

та кримінальної процесуальної. Фактично, кримінальна розвідка (як вид державної діяльності) у Литовській Республіці прийшла на зміну оперативно-розшуковій діяльності. Узагальнюючи наявний досвід діяльності розвідувальних підрозділів поліції зарубіжних країн, зокрема Литовської Республіки, їх позитивні результати у боротьбі з різними проявами злочинності, законодавчий підхід щодо регулювання такої діяльності, можемо констатувати, що питання транзитивності оперативно-розшукової діяльності та кримінальної розвідки є актуальними для вітчизняної науки і практики, потребують ретельного опрацювання та вирішення.

Список використаних джерел

1. Албул С. В. Досвід країн Балтії у становленні кримінальної розвідки (на прикладі Литовської Республіки) // Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 1. С. 11–14.

2. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова компаративістика: монографія / О. М. Бандурка, М. М. Перепелиця, О. В. Манжай та ін. Харків: Золота миля, 2013. 352 с.

3. Грибов М. Л. Международный опыт разведывательной работы полиции в контексте реформирования органов охраны правопорядка в Украине / М. Л. Грибов // *Universum: Экономика и юриспруденция* : электрон. научн. журнал. 2014. № 2 (3). [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.7universum.com/ru/economy/archive/item/928>.

4. О криминальной разведке: Закон Литовской Республики от 02.10.2012 № XI-2234 // [Электронный ресурс]. Электрон. дан. (1 файл). Режим доступа: http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_e.htm

Андрейко Юрій Олександрович,
начальник Управління запобігання
корупції Державної служби України
з безпеки на транспорті

ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ТА ПРОГРАМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Важливою умовою ефективності розслідування одержання неправомірної вигоди є формування і застосування алгоритмів та програм розслідування, використання криміналістичних знань, що у комплексі спрямовані на вирішення завдань конкретних слідчих ситуацій. Аналіз практики протидії злочинності показує, що ефективне управління слідчою ситуацією відбувається не лише

висуненням і перевіркою версій, але й за допомогою алгоритмізації і програмування розслідування.

Програма розслідування злочинів є належно систематизованими криміналістичними алгоритмами у сукупності з іншими практичними рекомендаціями, що включають у себе різну сукупність слідчих (розшукових) дій, проведення яких, у свою чергу, може програмуватися [1, с. 87].

У загальному плані програма розслідування конкретного виду злочину є конструкцією, що пропонує визначену послідовність слідчих (розшукових) дій, логічно відображає типовий розвиток слідчої ситуації. У програмах розслідування можна комбінувати алгоритми проведення слідчих (розшукових) дій, окремі тактичні прийоми, знаходити компромісні варіанти їх реалізації, визначати нові напрями розслідування тощо.

Реалізація слідчих (розшукових) дій у типових слідчих ситуаціях розслідування одержання неправомірної вигоди дозволяє алгоритмізувати дії слідчого та формувати типові програми розслідування, що забезпечує вирішення тактичних завдань досудового розслідування.

На підставі узагальнення наукових джерел та вивчення слідчої практики пропонується загальна класифікація програм розслідування одержання неправомірної вигоди:

1) програми розслідування, що спрямовані на вирішення тактичних завдань у слідчих ситуаціях початкового, подальшого та завершального етапу кримінального провадження;

2) програми розслідування, орієнтовані на вирішення окремих завдань, наприклад, вилучити документи про службову діяльність затриманого посадовця, виявити місця зберігання грошей, цінностей та інших речей, набутих кримінально протиправним шляхом й ін.

Практична значущість програм розслідування одержання неправомірної вигоди полягає у тому, що вони є базою для розробки методичних рекомендацій з планування, організації та ефективного розкриття і розслідування цих корупційних злочинів. Як зазначає О. В. Пчеліна, для кожного з етапів кримінального провадження розробляються відповідні їм алгоритми слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових і організаційних заходів. Таким чином формуються типові програми розслідування злочинів у сфері службової діяльності [2, с. 286].

Алгоритмізація проведення слідчих (розшукових) дій і типові програми розслідування одержання неправомірної вигоди

повинні реалізуватися комплексно. Під час розслідування цього злочину це виявляється у відповідних тактичних операціях.

Тактична операція є комплексом організаційних, слідчих та оперативно-розшукових заходів, здійснюваних одночасно для вирішення завдань з одержання доказової інформації. Механізм реалізації тактичної операції полягає у поступовому проведенні слідчим запланованих, а при алгоритмізації діяльності – запрограмованих, слідчих (розшукових) і процесуальних дій, організаційних заходів, спрямованих на поетапну реалізацію мети – від вирішення тактичних завдань слідчих ситуацій до розкриття злочину в цілому.

Зокрема, умовами проведення тактичної операції із затримання службової особи-хабарника під час одержання неправомірної вигоди, є: 1) наявність інформації про особу хабарника, місце, час і спосіб давання хабара; 2) заява особи про вимагання, пропозицію надати хабар висловлені чиновником; 3) наявність оперативної інформації про регулярне отримання хабарів службовою особою від відвідувачів [3, с. 72].

Встановлено, що типова тактична операція «Затримання службової особи-хабарника» включає такі слідчі (розшукові) дії та організаційно-технічні заходи:

- негласні слідчі (розшукові) дії – аудіо-, відеоконтроль особи, спостереження за особою, річчю або місцем, аудіо-, відеоконтроль місця, контроль за вчиненням злочину;

- слідчі (розшукові) дії – обшук, огляд місця події, огляд предметів і документів, освідування;

- процесуальні заходи – підготовка понятих, залучення спеціаліста у слідчі (розшукові) дії, забезпечення техніко-криміналістичними засобами ходу проведення тактичної операції, підготовка процесуальних документів щодо обшуку житла чи іншого володіння особи, освідування особи, її затримання, доступу до речей і документів та ін.

Одночасно з тактичною операцією із затримання корупціонера, або через короткий проміжок часу, можуть проводитися одночасні обшуки у співучасників службової особи, її рідних, близьких родичів, приміщеннях, де зберігається майно, придбане за рахунок корупційної діяльності службовця. У криміналістичній літературі така тактична операція називається «Проведення групових обшуків».

Водночас, у ситуації інформаційної невизначеності кримінального провадження про одержання неправомірної вигоди, типова тактична операція спрямовується на збирання детальної

інформації відповідно до даних заяв і повідомлень про вимагання, пропозицію надати або одержання неправомірної вигоди конкретною службовою особою, що надійшли у правоохоронні органи. Тактичну операцію зі збору інформації про елементи складу злочину, передбаченого ст. 368 КК України, проводять працівники підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України, Служби безпеки України, детективи Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідування спільно з підрозділами оперативного забезпечення.

Таким чином, в основі програм розслідування одержання неправомірної вигоди знаходиться алгоритмізація слідчих (розшукових) та процесуальних дій і організаційних забезпечувальних заходів. При цьому програми розслідування у конкретних слідчих ситуаціях, передусім на початковому етапі кримінального провадження, реалізуються у тактичних операціях.

Проведення тактичних операцій під час розслідування одержання неправомірної вигоди обумовлено слідчою ситуацією. У ситуації інформаційної визначеності про подію злочину проводиться тактична операція «Затримання службової особи-хабарника», у ситуації інформаційної невизначеності – тактична операція «Збір інформації про злочин». Тактична операція «Проведення групових обшуків» проводиться як у ситуації інформаційної визначеності, так й у ситуації інформаційної невизначеності.

Список використаних джерел

1. Шаталов А. С. Криминалистическая алгоритмизация и программирование расследования преступлений : в 3 ч. Ч. 2 : Ситуационный подход, цели и задачи, классификация : учебное пособие. М. : ГУ ВШЭ, 2001. 141 с.

2. Пчеліна О. В. Теоретичні основи формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності : монографія / О. В. Пчеліна. Харків : В справі, 2017. 522 с.

3. Давиденко В. Тактична операція «викриття хабароодержувача» в системі початкових слідчих дій. Вісник Національної академії прокуратури України. 2011. № 2. С. 71–76.